

TOSHKENT AMALIY FANLAR UNIVERSITETI

Ma'lumotlar tuzilmasi va algoritmlar fani

“Kompyuter injiniring” kafedrası
Katta o'qituvchi Kendjayeva Dildora
Xudayberganovna

Birlashtirib saralash algoritmlari

MA'RUZA REJASI

Merge sort algoritmi

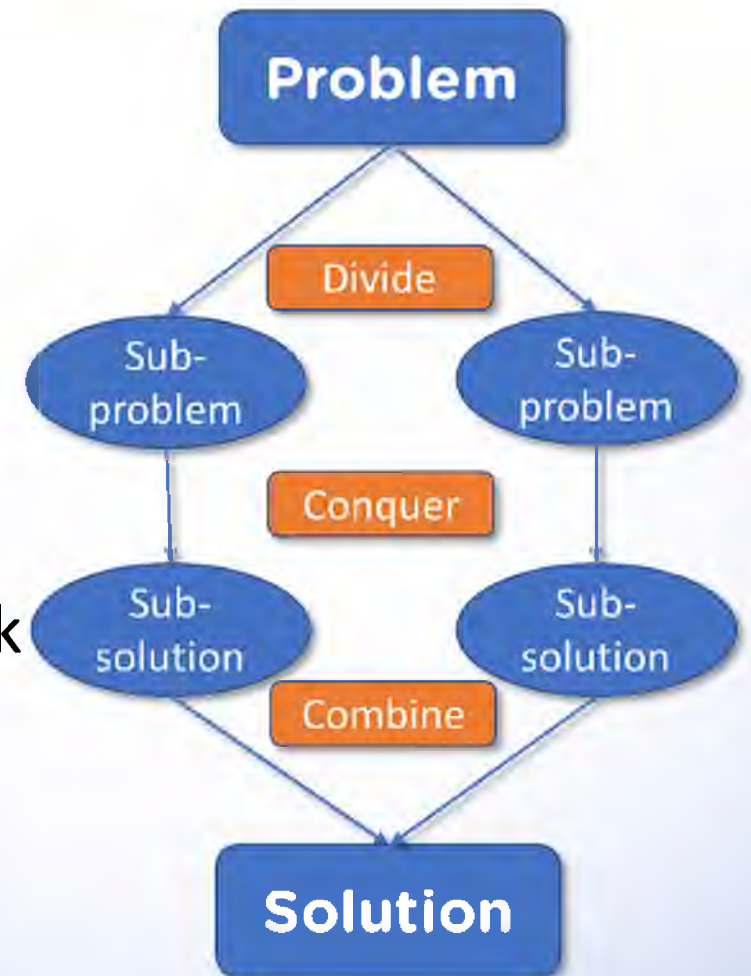
“Bo’lib tashla va hukmronlik qil” strategiyasi

Birlashtirib saralash algoritmi

Birlashtirib saralash algortimini baholash

Merge sort algoritmi.

- **Birlashtirib saralash (Merge sort)** - tartiblashning tezkor bajariladigan algoritmlaridan biri. Ushbu tartiblash “**bo‘lib tashla va hukmronlik qil**” prinsipining yaxshi namunasidir.
- Birinchidan, vazifa bir nechta kichik topshiriqlarga bo‘linadi.
- Keyin ushbu vazifalar rekursiv chaqiruv yordamida yoki to‘g‘ridan-to‘g‘ri ularning hajmi yetarlicha kichik bo‘lsa hal qilinadi.
- Nihoyat, ularning yechimlari birlashtirilib, asl muammoning echimi olinadi.

Algoritmning bajarilishi

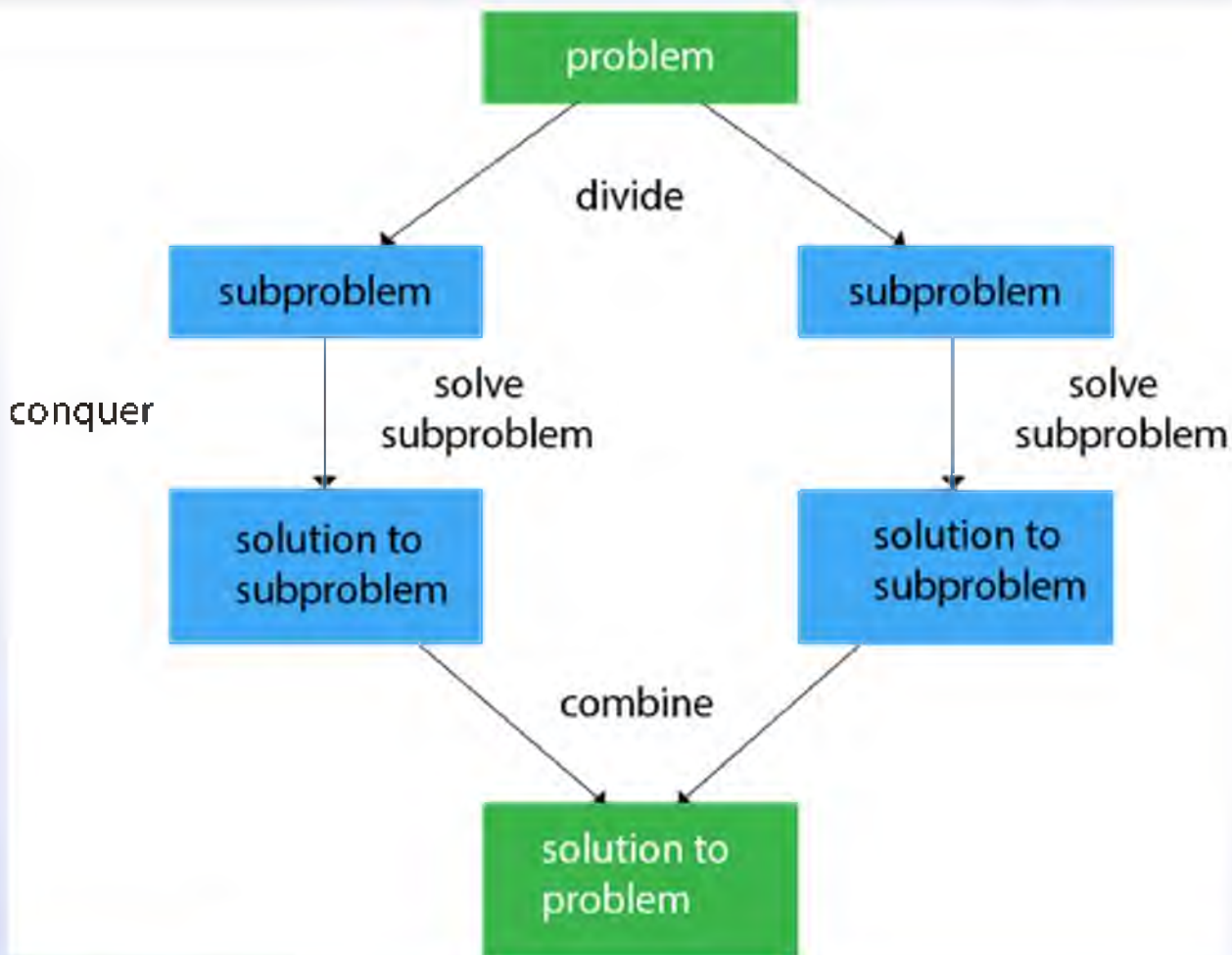
Saralash muammosini hal qilish uchun **uch bosqich** quyidagicha bo'ladi:

1. Saralanadigan massiv taxminan bir xil o'lchamdagi **ikki qismga bo'linadi**;
2. Olingan qismlarning har biri **alohida saralanadi** (masalan, xuddi shu algoritm bo'yicha saralanadi);
3. Yarim kattalikdagi ikkita saralangan **massivlar birlashtiriladi**.

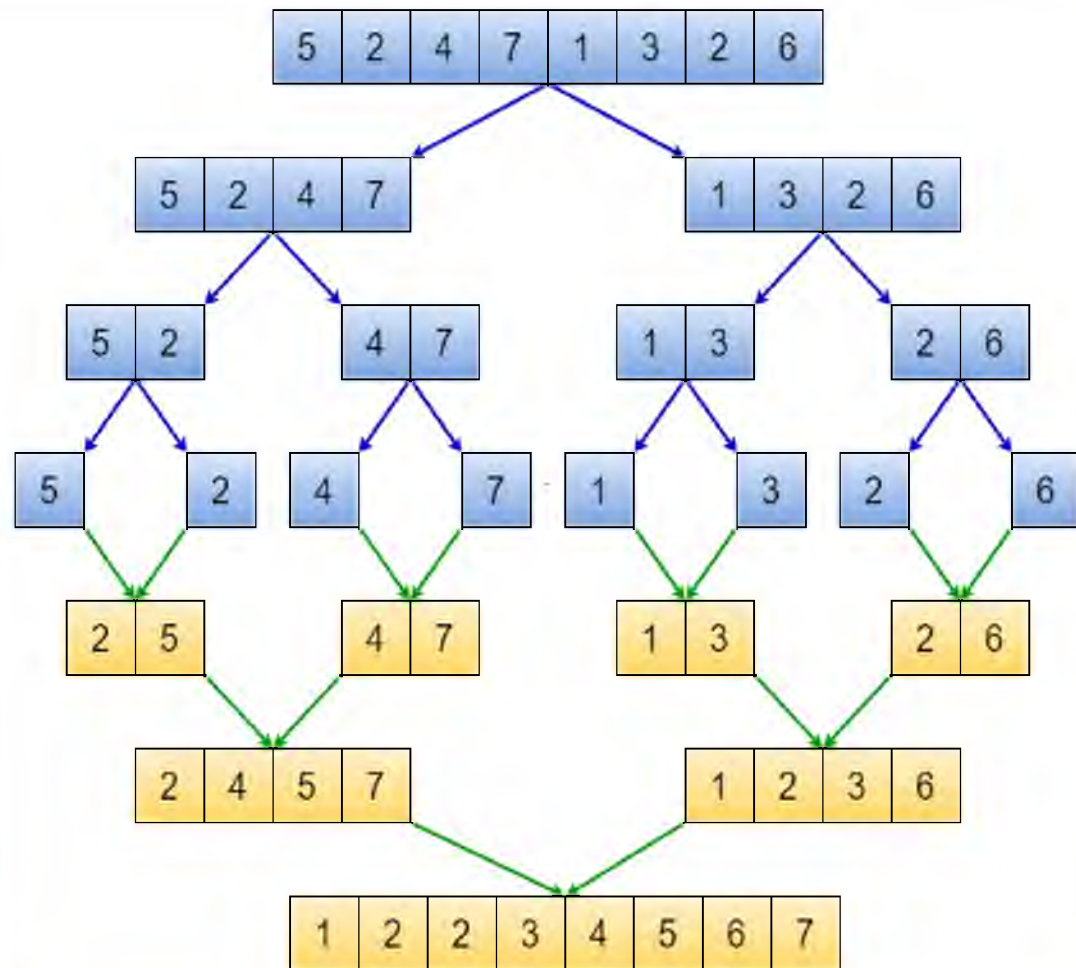
Bu eng mashhur saralash algoritmlaridan biri bo'lib, rekursiv algoritmlarni yaratishda ishonchni rivojlantirishning ajoyib usuli hisoblanadi.

“Bo‘lib tashla va hukmronlik qil” strategiyasi

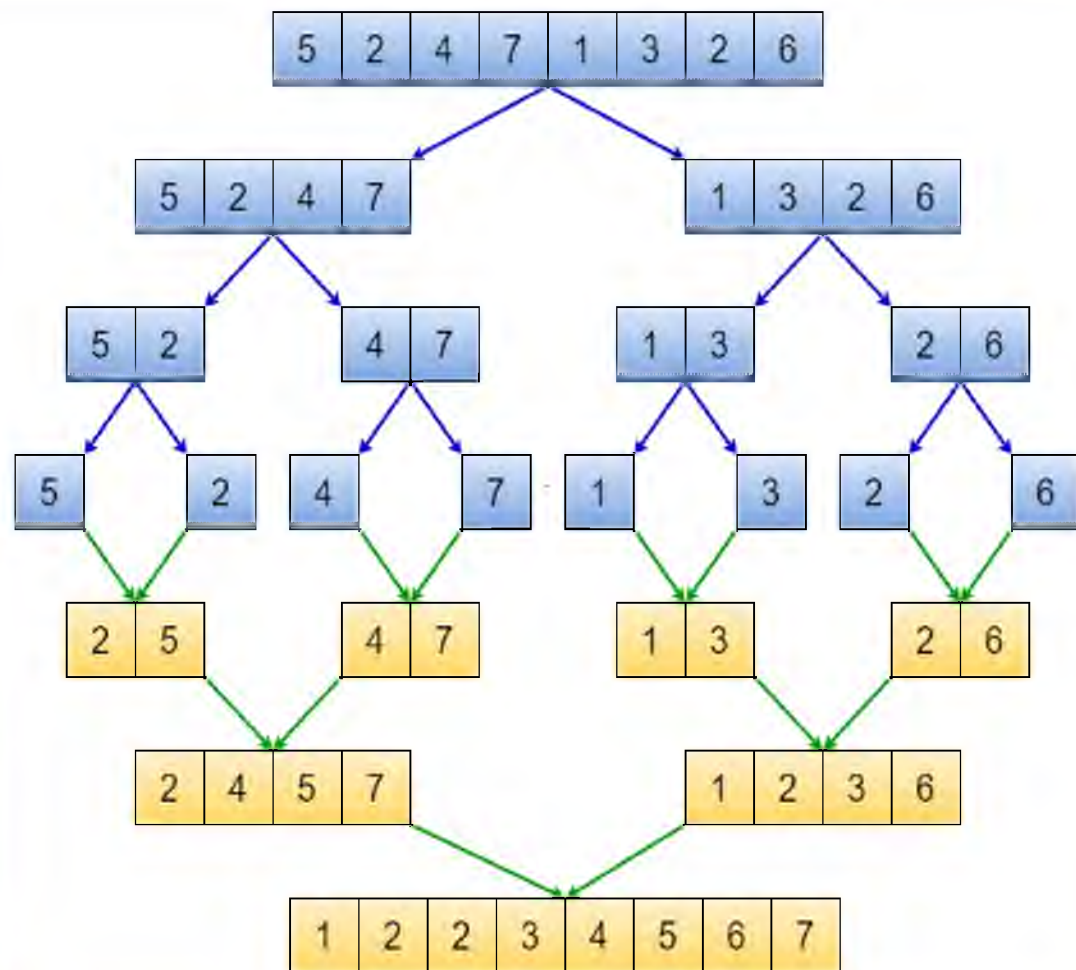
- “Bo‘lib tashla va hukmronlik qil” (divide & conquer) strategiyasi yordamida muammoni qisman jarayonlarga ajratamiz.
- Har bir kichik topshiriq uchun yechimga ega bo‘lsak, pastki vazifalarni yechish uchun pastki vazifalardan olingan natijalarni "birlashtiramiz".

“Bo'lib tashlash”. Agar q qiymati p va r orasida bo'lsa, biz $A[p..r]$ massivni ikkita $A[p..q]$ va $A[q + 1, r]$ kichik massivlarga bo'lishimiz mumkin.

“Hukmronlik qilish”. —Hukmronlik qilish” bosqichida biz ikkala $A[p..q]$ va $A[q + 1, r]$ kichik massivlarni saralashga harakat qilamiz. Agar hali ham boshlang'ich darajaga yetib bormagan bo'lsak, yana ikkala quyi qismni ajratib, ularni saralashga harakat qilamiz.

Birlashtirish bosqichi

Birlashtirish bosqichi asosiy pog'onaga yetib borganida va biz $A[p..r]$ massivi uchun ikkita tartiblangan $A[p..q]$ va $A[q + 1, r]$ kichik massivlarni olsak, natijalarni $A[p..r]$ massiviga birlashtiramiz.

Bu ikkita tartiblangan $A[p..q]$ va $A[q + 1, r]$ massivlarning birlashmasidir

Birlashtirib saralash algoritmi.

MergeSort funksiyasi massivni ketma-ket ikki qismga ajratadi, biz 1-darajali ichki massivda MergeSort- ga o'tishga harakat qiladigan bosqichga yetguncha ya'ni $p == r$ bo'lguncha.

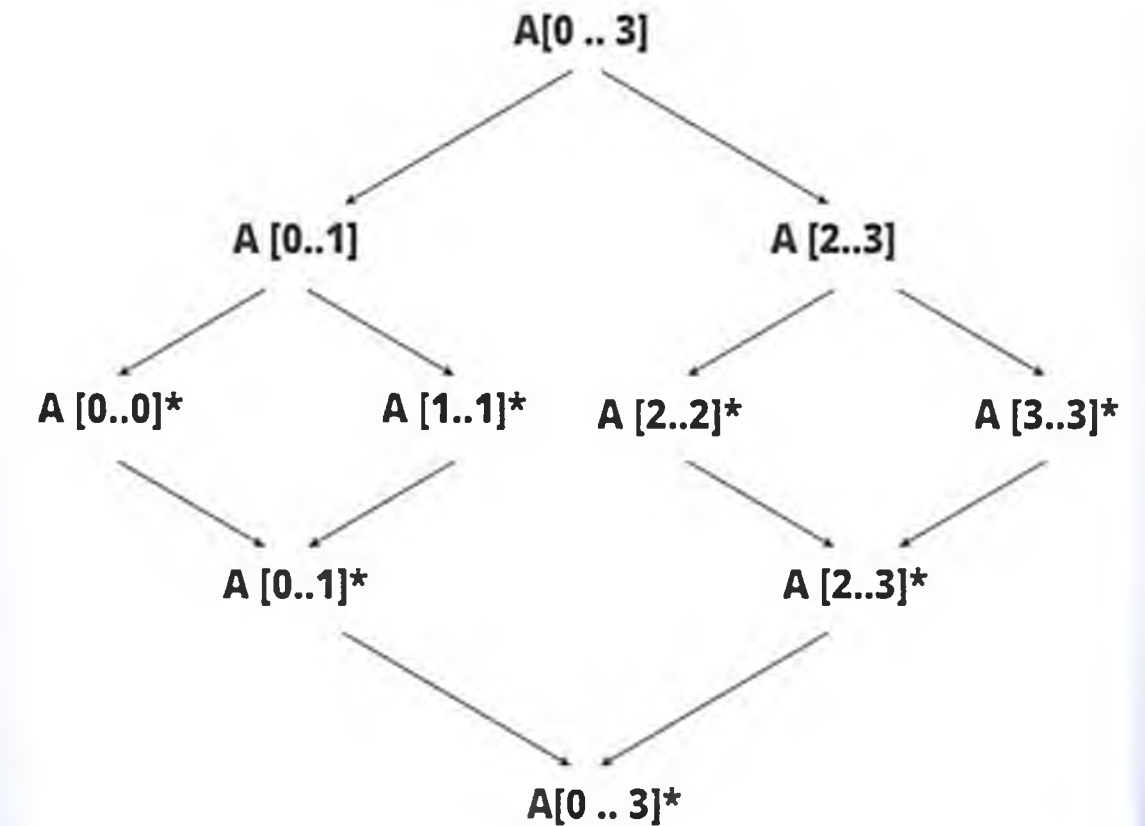
Shundan so'ng, birlashtirish funksiyasi ishga tushadi, bu tartiblangan massivlarni butun massiv birlashguncha katta massivlarga birlashtiradi.

Butun massivni saralash uchun MergeSort ($A, 0, \text{length}(A) - 1$) ga murojaat qilishimiz kerak.

1. MergeSort(A, p, r)
2. If $p > r$
3. return;
4. $q = (p+r)/2$;
5. mergeSort(A, p, q)
6. mergeSort($A, q+1, r$)
7. merge(A, p, q, r)

Rasmda ko'rsatilgandek, birlashtirib saralash algoritmi 1 elementli massivning asosiy holatiga kelgunimizcha massivni rekursiv ravishda ikkiga bo'ladi.

So'ngra birlashtirish funksiyasi saralangan ichki massivlarni tanlaydi va butun qatorni asta-sekin saralash uchun ularni birlashtiradi.

- Algoritmning eng muhim qismi bu "birlashtirish" bosqichidir. Birlashish bosqichi - ikkita katta ro'yxat (massiv) yaratish uchun ikkita tartiblangan ro'yxatni (massivlarni) birlashtirish bo'yicha oddiy muammoning yechimi.
- Ikkinchi massivda boshqa elementlar qolmaganligi va ikkala massiv ham ishga tushirilganda saralanganligini bilganimiz uchun qolgan massivlarni to'g'ridan-to'g'ri birinchi massivdan nusxalashimiz mumkin.

Birlashtirib saralash algortimini baholash.

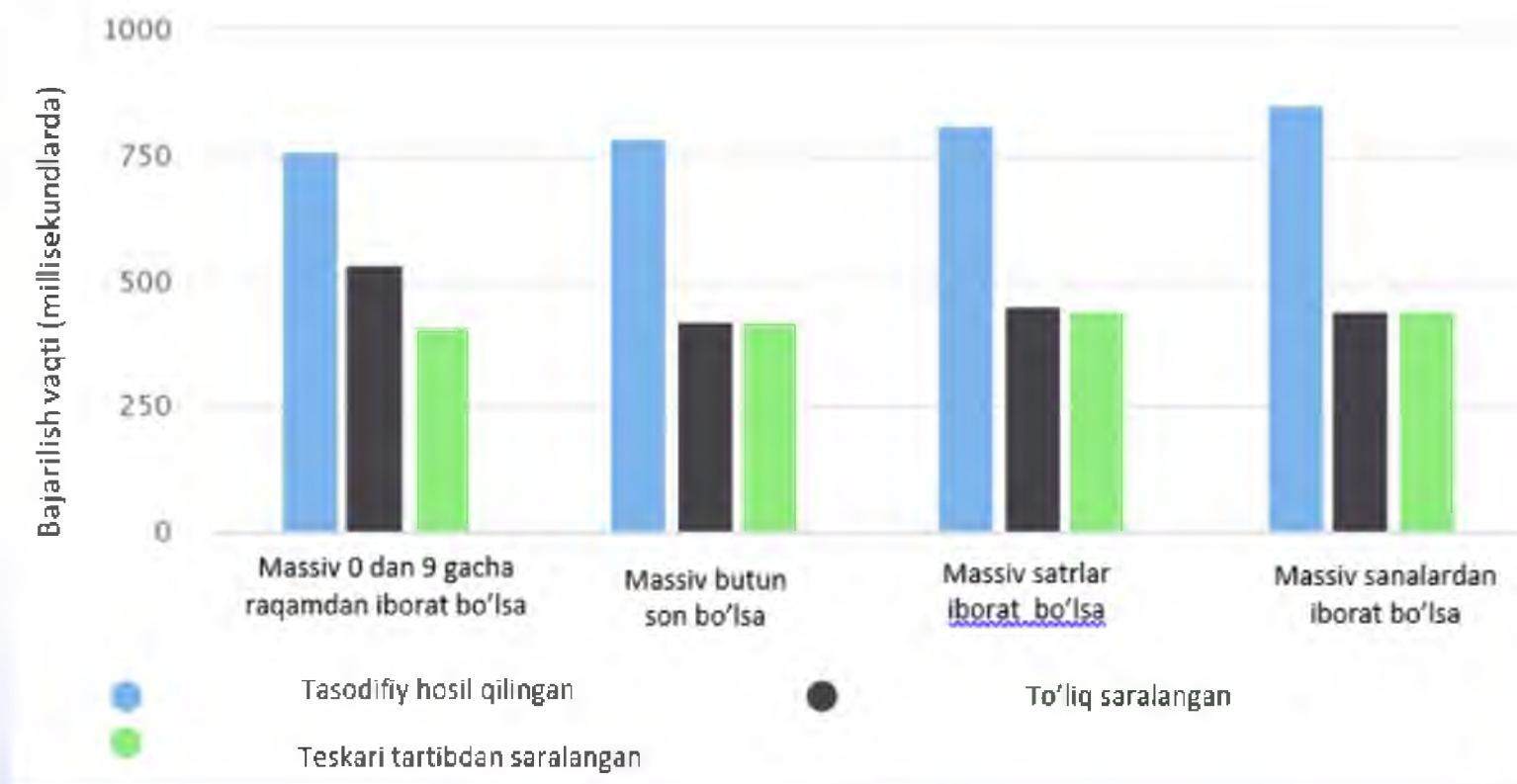
Algoritmnining murakkabligini taxmin qilaylik. Har qanday **rekursiv funksiya chaqiruvi daraxtga** o'xshaydi (Izoh: "Daraxtlar" haqida keyingi ma'ruzalarda to'xtalib o'tiladi). Bunday daraxtni **rekursion daraxt** deb ham atashadi.

Daraxtning **har bir darajasi** bir yoki bir nechta **funksiya chaqiruvlarini** aks ettiradi. Shoxlari bo'lmagan daraxt tugunlari rekursiyani tugatadigan funksiya chaqiruvlarini anglatadi.

Birlashtirish tartibida daraxtning balandligi **$\log_2 n$** ga teng, chunki har bir qadamda boshlang'ich massiv **$n/2$** uzunlikdagi ikkita ichki massivga bo'linadi. Ajratishdan so'ng, birlashtirish operatsiyasi amalga oshiriladi.

Birlashtirish jarayoni **n** taqqoslashni, navbati bilan **$\log n$** marta, ya'ni daraxtning har bir darajasi uchun 1 marta takrorlashni talab qiladi. Keyin algortim asimptotikasi **$O(n \log n)$** bo'ladi.

Merge Sort algoritmining turli xil tiplar uchun ishlash vaqti (elementlar soni 50000 ta)

**Do you have
any questions?**
